

Saxo Grammaticus

Danmarks krønike

oversat af
Fr. Winkel Horn

BOG 11:

Svend Estridssøn

Efter Magnus' Død var Forholdene i Danmark meget usikre og udsatte for Tilfældets Omskiftelser, thi Svend, som mere var kommen til Magten ved et Lykkestræk end i Kraft af sin Dygtighed, var ikke Mand for at bringe Danerigets Lykke paa Fode igjen. Det skortede ham nemlig i den Grad baade paa Folkegunst og Myndighed, at han hverken mægtede at bøje sine Undersaatters Hjærter, der var opfyldte af Forbitrelse over den Uret, han tidligere havde tilføjet dem, til oprigtig Ærbødighed for ham, eller at vinde deres Kjærlighed, saa de lod Vreden fare. Der var nemlig saa meget af det gamle had tilbage i Danskernes Hjærter, at de gav deres særlige Følelser Fortrinet frem for Hensynet til det almene Vel og hellere vilde lade Fædrelandets Ære gaa til Grunde som Følge af deres Koldsindighed end under denne Konges Førelse bringe den paa Fode igjen. Det er nemlig ikke nogen let Sag at rykke indgroet Nag op med Rode, thi medens Kjærlighed let kan forvandles til Had, plejer det at være svært at vende Had til Kjærlighed, og det Sind, som en Gang har fattet Afsky for nogen, kan sjælden bringes til at tjene denne tro og oprigtig; naar det først har næret heftigt Fjendskab, har det ondt ved senere at blive venlig stemt. Den Afmagt, der havde sin Oprindelse fra heftigt Fjendskab og som var bleven næret ved hemmelig Avind, betog ikke blot Kongen Haabet om at øve berømmelig Daad, men tog endogsaa Glansen af de Bedrifter, han virkelig udførte. Men ligesom dette var et Vidnesbyrd om den Ringeagt, de nærede for den ny Konge, vidnede det paa den anden Side om den Kjærlighed, hvormed de omfattede hans Forgænger; den Brøde, de begik ved at trodse Svend, satte Kronen paa den Troskab, de havde vist imod Magnus.

I Begyndelsen af Svends Regeringstid døde Roskildebispen Avak. I hans Sted kom Vilhelm, der havde været baade Haandskriver og Præst hos Knud den Store, en Engelskmand af Herkomst, men i rigt Maal udstyret med alle Dyder og saare kyndig i alle gejstlige Sager. Indtil hans Tid havde Skaaningerne i kirkelig Henseende staaet under Roskildebispens Overhøjhed, men nu blev Bispedømmet delt, Skaane blev selv et Bispedømme, og det ny Embede blev oven i Kjøbet strax delt imellem to tæt ved hinanden liggende Byer, nemlig Lund og Dalby, som delte Myndigheden i kirkelig Henseende imellem sig og kappedes om at haandhæve den. Henrik blev Biskop i Dalby og Egin i Lund, men da Henrik drak sig ihjel, blev hele Myndigheden og den dermed forbundne Værdighed tildelt Lundebispen Egin, saa begge

Bispedømmer saa at sige gik over paa én Haand, skjønt det jo egentlig var Uret, at de ædruelige Borgere skulde gaa glip af den Ære, der var bleven dem til Del, fordi deres fordrukne Bisp fik den Død, han havde fortjent. Men Sjælehyrdens skammelige Drikfældighed gik nu ud over hans Hjord, og den uskyldige By maatte bøde for sin Biskops Umaadelighed i Drik ved at give Afkald paa Bispesædet. Den ene lagde saaledes hans usalige Drikkeri i Graven, den anden blev forfremmet paa Grund af sin fornuftige Maadeholdenhed, thi saadan Umaadelighed, som er utilbørlig for en Lægmand, end sige for en Biskop, vil til alle Tider være Gjenstand for Foragt, Spot og Latter. Saaledes gjorde denne Drukkenbold af en Biskop det af med Bispesædets Værdighed, som han besudlede med sit skammelige Drikkeri, og det Embede, han havde vanæret i levende Live, fik han ophævet ved sin Død, og ved sin Begjærlighed efter at tømme denne Verdens Bæger havde han da ogsaa fortjent at tabe sin Ret til at drikke af Herrens Kalk. Den Stand, han burde have gjort Ære, gjorde han Skam, og i Steden for at formane til Dyd og gode Sæder førte han an til skammelig Udyd, saa det var vel fortjent, at han, der burde have foregaaet andre med et godt Exempel i Henseende til Ædruelighed og Maadehold, fik saa forsmædelig en Død til Straf for sin Drikfældighed. Hans Minde staar antegnet med ikke ringe Blusel i Danmarks Aarbøger, thi han, som døde saa forsmædelig en Død, har ved sin skammelige Færd bragt Skjændsel over hele Folket.

Her er der et passende Sted til at tale om Kong Olafs Broder Harald, der har efterladt sig et berømmeligt Navn. Da han havde mistet sin Broder og indsaa, at han ikke kunde bjærge Livet i sit Fædreland, flyede han til Byzanz. Formedelst et Drab blev han af Kongen dér dømt til at kastes for en Drage, de havde i Slottet, og sønderrives af den, thi man holdt for, at der ikke gaves nogen virksommere Maade at tage Livet af Misdædere paa end at lade den bide dem. Da han gik ind i Fængslet, kom en saare tro Træl, han havde, til og bød sig af egen Drift til at dele Skæbne med ham; han opgav sin Trællestand for at blive sin Herres Stalbroder og vilde hellere gaa i Døden med ham end svigte ham. Fangevogteren undersøgte dem begge meget omhyggelig og hissede dem derpaa vaabenløse og afklædte ned i Taarnet gennem Gluggen. Trællen var helt nøgen, men Harald viste han den Ærbødighed at lade ham beholde Skjorten, og da Harald lønlig stak et Armbaad til ham, strøede han nogle Smaafisk ud paa Gulvet, for at Dragen kunde have noget at stille sin første Sult paa, og for at Fangerne i Mørket dernede i Taarnet dog kunde se en lille Smule ved det Skin, Fiskeskjællene gav fra sig. Derpaa sankede Harald en Del Dødningeben sammen, pakkede dem ind i Skjorten og pressede dem sammen, saa de dannede en fast Klump ligesom en Kølle. Og da Dragen nu overmaade graadig kom styrtende frem imod sit Bytte, sprang han med et rask Sæt op paa Ryggen af den og jog en Ragekniv, som han havde skjult paa sig, ind i Navlen paa den, det eneste Sted, Jærn kunde bide paa, thi ellers var hele Dragens Krop besat med de stiveste Skjæl, der ikke var til at skære igjennem. Den Kniv viste Kong Valdemar, som var meget for at høre og fortælle Historier, tit sine fortrolige Venner; den var da saa fortæret af Rust, at den næsten ikke kunde skære. Da Harald nu sad saa højt til Hest paa Dragens Ryg, kunde Utysket hverken gribe ham med sin Mund eller komme til at gjøre ham nogen Fortræd med sine hvasse Tænder eller til at slaa ham med Halen, og nu gjorde Trællen Brug af Køllen. han havde lavet, og slog løs paa Uhyrets Hoved, til Blodet flød og det omsider knustes under de tunge Slag og Dragen opgav Aanden. Da Kongen spurgte det, forvandlede hans Hævntørst til Beundring, han eftergav

Harald Straffen for hans Kjækheds Skyld, thi han mente, at et saadant Mod burde man skjænke Livet, ja han nøjedes ikke med at eftergive ham Straffen, men skjænkede ham oven i Købet sit Venskab, thi han gav dem et Skib og Penge og lod dem drage bort. Medens han saaledes burde have straffet Brøden, skaanede han Kjækheden og vilde hellere gjøre Ære af Tapperhed end straffe en Forseelse.

Da Harald var kommen hjem, bemægtigede han sig Norge og paaførte derpaa Danmark Krig. Svend samlede da Jyderne og angreb med større Hidsighed end Betænksomhed hele den norske Flaade i Djursaa, og som hans Flaade var ringere end Fjendens, saaledes fik han ogsaa krankere Lykke, thi Krigslykken kom til at svare til Krigsstyrken. Han var nemlig lige saa uheldig i Kampen som letsinaig til at indlade sig paa den. Største Delen af Jyderne sprang af Frygt for Sværdene i Floden og sparede saaledes Fjenden Ulejligheden, idet de ansaa det for raadeligere selv at tage Livet af sig end at falde for Fjendehaand. Hvad de frygtede fra Fjenden, paaførte de sig selv, og da de havde to Dødsmaader at vælge imellem, foretrak de at drukne frem for at fældes af Vaaben. Medens de saaledes ængstelig veg tilbage for den ene Dødsmaade, greb de ivrig efter den anden, og medens de flyede for Fjenden, øvede de fjendtlig Grusomhed imod sig selv, som om det var lempeligere at komme af med Livet i Vandet end uden for Vandet, og som det var en voldsommere Dødsmaade at blive slaaet ihjel med Sværd end at drukne. Det er saaledes ikke let at afgjøre, om de søgte Døden paa en mandig eller paa en kvindagtig Maade, jeg véd ikke for vist, om man skal sige, at det var Fejghed eller Tapperhed, der gjorde dem saa opsatte paa at komme af med Livet, thi den heftige Sindsbevægelse, de var i, gjorde det tvivlsomt, om de var modige eller ængstelige, da de saaledes begik Selvmord. Kort efter fik Svend, den slagne Hærs Høvidsmand, Forstærkning fra Skaane, Sjælland og andre af øerne og begav sig med sin Flaade til Nisaaen, og da Harald ogsaa kom did, sejlede han ham i Møde i rum Sø. Da Danskerne nu saa', hvor faa de var i Sammenligning med Fjendens Mængde, fandt de paa at bøde paa deres ringe Antal ved at lægge sig tæt sammen, og de bandt derfor Skibene sammen efter at have ordnet dem, for at de, naar Flaaden saaledes holdtes fast sammen, lettere kunde komme hverandre til Hjælp, og for at der, naar den haarde Nødvendighed saaledes var over dem, maatte være et uløseligt Fællesskab for dem alle saa vel i Henseende til Flugt som til Sejr, idet ingen kunde bryde ud af saa fast forbundne Rækker. Saaledes mente de at burde styrke deres Mandskabs Svaghed ved at tvinge det til at holde sammen.

Her maa vi med Berømmelse omtale en af Skjalm Hvides Rorkarle ved Navn Aslak formedelst hans overmaade store Tapperhed. Da Danskerne holdt Søslag med Nordmændene, nøjedes han nemlig ikke med at kæmpe paa den berømmeligste Maade paa sit eget Skib, men efter at have afkastet alle sine Hærklæder med Undtagelse af sit Skjold, sprang han over paa det Skib, hvor Fjenderne stod tættest, og med en Egestamme, som han havde fældet for at lave et Ror af den, slog han drabelig løs paa Fjenderne og knuste med mange og tunge Slag alt, hvad der kom i Vejen for ham, og saa forbavsede blev Stridsmændene over de drønende Slag, han slog, at de helt glemte deres egen Fare for at se paa denne modige Mand, ja selv de tapreste Kæmper paa begge Sider glemte i deres Beundring for hans Bedrift at slaas og ænsede hverken Kamp eller Fare, mere opsatte paa at se paa ham end paa at værge sig selv, og alle de boldeste Stridsmænd satte Hensynet til den Fare, de var stedte i, til Side og var mere

opfyldte af Forbavselse over ham end af Frygt for, hvorledes det skulde gaa dem selv. Han kæmpede saaledes drabeligere med sin Knippel end de andre med deres Sværd, og slog saaledes ned for Fode, at hverken Danskerne eller Nordmændene vilde have troet det, hvis de ikke havde set det med deres egne øjne. Han hjalp i den Grad sine Stalbrødre til at holde Fjendernes Mængde Stangen til Trods for, at de var saa faa, at han holdt den ulige Kamp staaende uafgjort, til det led ud paa Natten, og magede det saa, at Lykken ikke hældede mere til den ene Side end til den anden, uagtet Forskjellen i Henseende til Mandsstyrke var saa stor. Omsider da han havde gjort det af med alle Folkene paa Skibet, dels slaaet dem ihjel med sin Knippel, og dels stødt dem over Bord, stod han ene tilbage som den beundringsværdige Sejrherre over saa mange Fjender, bedækket med mange, men lette Saar. Denne Bedrift vilde have været utrolig, hvis ikke Absalon selv havde fortalt den.

Medens Danskerne nu ikke kunde vente nogen Tilgang af friske Stridskræfter, kom en norsk Høvding uventet sine Landsmænd til Undsætning. Da Skaaningerne saa' det, løste de nedslagne og modfaldne, for at Larmen ikke skulde røbe dem, forsigtig deres Skibe ud fra Flaaden, huggede Tovene over, brød Samlaget og listede sig i Nattens Mulm og Mørke bort fra den øvrige Flaade og flyede med dæmpede Aareslag hemmelig op ad Aaen, ad den Vej, de var komne, forlod saa deres Skibe og flygtede gennem uvejsomme Egne til Spot og Skjændsel, saa længe Danmark bestaar, thi denne skammelige Flugt, som de havde al Grund til at blues over, har sat et uudsletteligt Brændemærke paa dem over for Efterkommerne. Da det blev lyst, skammede Kong Svend sig i høj Grad over, at Skaaningerne saaledes havde taget Flugten, og foretrak at vove en Dyst og kæmpe det tapreste, han kunde, frem for at give sig paa Flugt. Skjønt han saa', at Fjenden var ham overlegen baade i Henseende til Flaade og Mandskab, opbød han derfor de faa Stridskræfter. han havde tilbage, opsat paa ved sin Tapperhed at aftvætte den Skamplet, hans Stalbrødre havde sat paa ham, og idet han gik ud fra, at det i Krig ikke saa meget kommer an paa Stridsmændenes Tal som paa deres Mod. Men den Kamp, han saaledes ubetænksomt indlod sig paa, fik et ulykkeligt Udfald, thi Sejren tilfaldt den Side, hvor der var flest. Skjalm Hvide, som i sin Levetid havde hele Sjællands Stridsmagt under sig, blev haardt saaret og omringet af en stor Mængde Fjender, saa han blev tagen til Fange, ikke fordi han havde tabt Modet, men fordi han mistede saa meget Blod, at Kræfterne helt svigtede ham. Og saa stor Ærbødighed viste Fjenderne denne udmærkede Mand, at de for at bevare hans Liv satte ham i sikker Forvaring, skjønt de ellers ikke plejede at skaane deres Fanger. De kunde nemlig ikke bringe over deres Hjærter at lade saa anselig en Mand springe over Klingen. thi den Modgang, han for Tiden var stedt i, mægtede ikke at tilintetgjøre den Højagtelse, de nærede for ham fra gammel Tid af. I Nattens Mulm undveg han imidlertid fra sine Bevogtere ved Geddesø. Harald lod sig for øvrigt ikke nøje med at have udtømt Danskernes Kræfter ved disse to Sejre, men hjemsøgte dem jævnlig med fjendtlige Efterstræbelser. Da Svend trængtes haardt af ham, tog han sig, med større Frejdighed end Held, for at forsvare sit hærjede Land. Men da han allerede havde lidt to Nederlag, turde han dog ikke tredje Gang friste Lykken i aaben Krig, thi han saa' godt, at han ved de to Slag, han ubetænksomt havde indladt sig paa, havde bragt Danmark i en ulykkelig Forfatning.

Imidlertid havde de yngre Godvinssønner, som ogsaa var begjærlige efter Kongemagten, fattet Nag til deres Broder og havde ved af egen Drift at forlade Landet unddraget sig hans

forhadte Herredømme, idet de hellere vilde underkaste sig en frivillig Landflygtigheds Ulykke end blive i Landet og se deres Broder sidde i Glans og Herlighed. Til sidst kom de til Kong Harald i Norge og lovede ham Hørighed og Lydighed, samt at baade de og deres Fædreland skulde underkaste sig ham, hvis han vilde hjælpe dem til at bemægtige sig det. Harald, som var meget ærgjerrig og herskesyg, gik strax ind paa deres Forslag og sejlede med en norsk Flaade til England. Paa samme Tid angreb Normannernes Hertug lige saa hidsig Landet paa en anden Kant. Harald, Kongen af England, som saaledes var stedt imellem to fjendtlige Hære, kunde ikke blive enig med sig selv om, hvilken af dem han først skulde vende sig imod, og lod dem derfor i nogen Tid uhindret rykke frem begge to. Nordmændene troede, at hans Tøven var et Tegn paa Frygt, og uden at bryde sig om, at de ikke var ordentlig rustede, gav de sig, som om der ingen Fare var paa Færde, til at røve og plyndre af alle Kræfter. Men medens de saaledes uforsigtig strejfede om i spredte Hobe, blev de overfaldne af Englænderne, som med Lethed nedhuggede dem. Denne Sejr gjorde Englænderne saa modige, at de ikke betænkte sig paa at vove sig til, hvad det skulde være, og da deres Dumdristighed stadig voxede, angreb de kort efter Normannerne og satte i et uheldigt Slag den Ære til, som de nys havde vundet ved deres Sejr over Nordmændene, og man vilde ikke have vidst, hvor den slagne Konge var bleven af, hvis han ikke senere var bleven funden og røbet af nogle Bønder i en skummel Udørken. Hans to Sønner drog strax tillige med deres Søster over til Danmark, hvor Svend, uden at tænke paa, hvad deres Fader havde forbrudt imod ham, tog venlig imod dem som nære Paarørende. Datteren giftede han med Russerkongen Valdemar, som af sit eget Folk kaldtes Jarislaus. En Dattersøn af ham er vor Konge, som ikke blot har arvet hans Blod, men ogsaa hans Navn; saaledes randt Englands og østerledens Kongeblood sammen i ham, som vi priser os lykkelige ved at kalde vor Konge, og som er en Pryd for begge de Folk, han stammer fra.

Da Harald, som formedelst sine Ugjerninger havde faaet Tilnavnet den Onde, var død, og Svend saaledes var bleven denne sin argeste Fjende kvit, kom hans Herredømme, der hidtil havde været temmelig vaklende, ind paa en lykkelig Bane, og den danske Kongesnekke, som havde haft ondt ved at bjærge sig, fik nu strygende Medbør. Medens han vandt et berømmeligt Navn ved Gavmildhed og Godgjørenhed og ansaas for fuldkommen i Henseende til høvisk Væsen, lagde han ogsaa ivrig Vind paa at bygge og udsmykke Kirker og vejledede sit Folk, som endnu var temmelig ukyndigt i Religionen, til en grundigere Gudsdyrkelse. Men denne prisværdige Stræben besudlede han med sin umaadelige Løstgængelighed, thi han besvangrede adskillige fornemme Jomfruer, og medens han ingen ægtefødte Sønner efterlod sig, havde han adskillige Slegfredsønner, blandt andre Gorm, Harald, Svend og Omund, samt Ubbe og Olaf, Niels, Bjørn og Benedikt, hvilke sidste alle mere slægtede Fader end Moder paa. Af lige saa uægte Herkomst var Knud og Erik, der blev til saa stor Pryd for Danmark. Datteren Syrithe, som senere blev gift med Venderen Godskalk, og som der vil blive talt om i det følgende, skal ligeledes have været et Slegfredsbarn. Omsider besluttede Kongen at vende sit Sind fra Vellyst og tøjlesløs Elskov og at tæmme det ved at paalægge det Ægteskabets Kyskhed, og for at rive sig løs fra sine mange Slegfredkvinder ved at give sig i et sømmeligt Ægteskab og holde sig til én, saa han ikke yderligere satte sin Kraft til ved saadan Løstgængelighed, ægtede han, opsat paa at faa ægtefødte Børn, Svenskekongens Datter Gyda,

der var hans Frænke, som om det kunde kaldes et virkeligt Ægteskab. Saaledes besmykkede han, da hans Hu stod til et helligt Ægteskab, sin Løsagtighed med Ægteskabets Navn, og faldt strax af én Synd i en anden, thi det var mere tilgiveligt, at han havde Samkvem med Kvinder, der stod ham fjærnt, end med én, der var ham paarørende, skjønt begge Dele er brødefuld Ukyskhed.

Dette vilde Bisperne Egin og Vilhelm ikke lade gaa upaataalt hen, de søgte, men forgjæves, at faa Kongen til at opgive dette utilbørlige Ægteskab, formanede ham indtrængende til at bryde det og bebrejdede ham, som ret og billigt var, skarpt hans ukyske Lidenskab. Og da de mærkede, at deres Formaninger ikke hjalp, klagede de over dette ulovlige Ægteskab til Ærkebiskoppen af Bremen og overlod til ham som deres foresatte at straffe Brøden. Da han nu gik i Rette med Kongen for hans Ukyskhed og ved fromme og nyttige Formaninger søgte at faa ham til at opgive den, svarede Svend ham med Trusler og lod ham vide, at han med Vaabenmagt vilde revse ham for hans uforskammede Irettesættelser. Han kunde altsaa ikke finde sig i at blive sat i Rette og holdt det for bedre at følge sin Grumheds Indskydelser end at rette sig efter, hvad Mænd, der var beklædte med hellig Myndighed, sagde, vilde hellere svigte Religionen end opgive den, han havde ægtet. Af Frygt for, at Svend skulde angribe Hamborg med sin Flaade, forlagde Ærkebispnen nu sit Sæde til Bremen.

Vilhelm søgte imidlertid ved sine Formaninger at faa Kongen, som virkelig pønsede paa sligt, til at afstaa fra sit Forsæt, og ved sin fromme Tale og sine indtrængende Formaninger fik han ham til at slaa sin rasende Forbitrelse af Tankerne og til at opgive sit Forehavende. Saaledes kom Kongen snart paa bedre Tanker, og da han ved den velsignelsesrige Magt, hans Sjælesørger fik over ham, var kommen til sin Fornuft igjen, overskar han strax det utilbørlige Samlivs Baand, tøjlede sin overstadige Ukyskhed og forskjød sin Hustru, saa han opgav ikke alene sin Vrede, men gav ogsaa Afkald paa det ulovlige Ægteskab, han havde indgaaet. Gyda drog tilbage til sit fædrene Hjem, tog Enkesløret og førte siden alle sine Dage den reneste Vandel; hun aflagde Kyskhedsløfte og vilde ikke vide af nogen Mand mere, thi da hun havde besmittet sig ved et ulovligt Ægteskab, vilde hun ikke indgaa noget nyt. Hun levede Resten af sine Dage i ugift Stand kun optagen af Fromhed og gjorde ved med stræng Kyskhed at afholde sig fra tilladeligt Ægteskab Bod for den Brøde, hun havde begaaet ved at indgaa et utilladeligt. Hun lod imidlertid ikke Livet gaa hen i ørkesløshed og Lediggang, men virkede hver Dag herligt Kirkeskrud, og det Arbejde holdt hun ogsaa stadig sine Terner til. Blandt andet skjænkede hun Roskilde Domkirke en Messehagel af kostbart Stof og forarbejdet med vidunderlig Kunst, baldyret med smukke Billeder. Og hun virkede mange andre Stykker til kirkeligt Brug under Gudstjenesten.

Svend satte overmaade stor Pris paa Omgang med gejstlige Folk og drog mange saadanne til sig, men skjønt han havde megen Ærbødighed for Lærdom, tog han dog mest Hensyn til deres Sæder, thi han ansaa det for utilbørligt at skjænke nogen sin største Fortrolighed, blot fordi han var lærd, og holdt i den Grad for, at Skikkelighed var mere værd end Kundskaber, at han ved Præstevalg mere saa' paa Dyd og gode Sæder end paa Lærdom og hellere vilde omgive sig med redelige end med lærde Folk. Blandt andre kaldte han til sin Omgangskreds en Nordmand ved Navn Svend, som i højeste Grad udmærkede sig i alle Dyder, men som kun

var lidet bevandret i boglige Kunster. Han havde været Lagmand, før han blev Præst, og skjønt han kun var lidet kyndig i Latinen, var han overmaade veltalende, naar han brugte sit Modersmaal. Da de andre mærkede, at Kongen foretrak ham formedelst hans Dyd, som han havde mere af end de, besluttede de at drive Gjæk med ham ved paa en latterlig Maade at blotte hans Ukyndighed. Da han skulde læse Messe, gav de ham en Bog, som de for at gjøre ham til Latter havde streget et Par Bogstaver ud i. Da han efter Bogen skulde læse den højtidelige Bøn for Kongen, kom han som Følge af den Forfalskning, hans Medbejlere havde foretaget med den, og som han ikke havde Kundskab nok i Latinen til at opdage, til at kalde ham Guds Æsel i Steden for Guds Tjener. En Tjener hedder nemlig paa Latin famulus, og nu havde de slettet de to første Bogstaver ud, saa der stod mulus, hvilket betyder et Æsel. De tilstedeværende brast i en saa umaadelig Skoggerlatter over denne hans Ukyndighed, at selve Gudstjenesten blev til Spot ved denne grove Skjemt. Da Messen var til Ende, lod Kongen Bogen tage fra Alteret, og da han saa', at den for nylig var forfalsket af avindsyge Hænder, og at det var denne Forfalskning, der var Skyld i, at Bønnen var bleven fejlslagen læst, blev han greben af Harmen imod Svends Avindsmænd, irettesatte dem for deres Svig og erklærede, at de var langt mere at laste for deres Misundelse end Svend for sin Vankundighed, og hertil føjede han, at det ikke skulde komme til at vare længe, før Svend kunde bebrejde dem, der havde drevet Spot med ham, at de var vankundigere end han. Derpaa opfordrede han ham til at drage til en Højskole og lovede, at han skulde betale, hvad det kostede, og det var saa langt fra, at han for den Sags Skyld unddrog ham sin sædvanlige Omgang, thi han vilde ikke have Ord for at begunstige hans Avindsmænds Misundelse i Steden for at misbillige den. Svend rejste saa bort og arbejdede med den største Iver paa at erhverve sig Kundskaber, thi han var saare opsat paa at dyrke Videnskaberne, som han hidtil kun lidet havde lagt sig efter, og for grundig at sætte sig ind i dem drog han af Landet og gav sig i Lære ved en udenlandsk Højskole, udviklede de overmaade gode Anlæg, han havde, og tilegnede sig grundig Latinen. Med stor Lærevillighed erhvervede han sig stor Kundskab i dette Sprog baade i Henseende til Ordforraad og Grammatik, aflagde den bondeagtige Stivhed, man havde lagt ham til Last, og tilegnede sig ved øvelse den smukkeste Veltalenhed. Saa ivrig var han til at samle sig Kundskaber, at han efter kort Tids Forløb vendte hjem som en berømmelig Mester i boglige Kunster, hvis Lærdom de, der havde spottet ham for hans Vankundighed, ikke kunde andet end beundre.

Den højeste Plads i Kongens Gunst og Fortrolighed havde Vilhelm, og han gjengjældte da ogsaa det Venskab, Kongen nærede, thi ligesom Kongen elskede ham højere end alle andre, viste han ogsaa Kongen større Trofasthed end nogen af dem, han ellers havde om sig, og hvis Tjeneste udgjorde hans tryggeste Værn. Følgende Tildragelse afgiver det skjønneste Vidnesbyrd om Bispens Nidkjerhed og om Kongens Ydmyghed. Da Svend nemlig fejrede Nytaarsaften med et stort Gilde, hvortil han havde indbudt sine Stormænd, og det kom ham for øre, at nogle af disse hemmelig havde talt uærbødig og ondt om ham, mente han, at de i drukken Kaadhed havde røbet de forræderske Tanker, de bar paa, og i sin Forbitrelse sendte han Folk hen for at dræbe dem i Trefoldighedskirken, da de om Morgenen kom for at holde Bøn, som om Kirken var det Sted, der bedst egnede sig til at slaa Folk ihjel paa. Han begik saaledes en dobbelt Forbrydelse, idet han ikke blot krænkede Gjæsteretten, men ogsaa

gjorde sig skyldig i Helligbrøde, gjorde Guds Hus til et grueligt Rettersted og uden Hensyn til Tid eller Sted blot gjorde, hvad hans Lidenskab tilskyndede ham til. Bispem blev, som rimeligt var, harmfuld over denne Krænkdelse af Kirken, men lod i Førstningen som ingenting, saa Livdrabanterne ikke mærkede, hvor vred han var, idet han opsatte at straffe denne Misgjerning, til den belejlige Tid kom. Da han saa skulde til at forrette Gudstjenesten, undlod han ikke blot at gaa Kongen i Møde for ærbødig at tage imod ham, men da han vilde gaa ind i Kirken, stod han uden at ænse det Venskab, der var imellem dem, i Døren i sit Bispeskud og forment ham Adgangen ved at spærre for ham med sin Stav, idet han erklærede ham for uværdig til at betræde det Guds Hus, hvis Fred han ikke havde undset sig ved grovelig at forstyrre, og hvis Helligdom han havde besudlet med Blod, og han gjorde heller ikke den Ære af ham, der ellers tilkom ham, thi han kaldte ham ikke Konge, men Bøddel og Blodhund. Og han lod sig ikke nøje med at tale Misdæderen haardt til, men stødte ham for Brystet med Piggen paa sin Stav og lod ham vide, at han maatte bøje sit gjenstridige Sind og gjøre Bod for det Drab, der var blevet udført efter hans Befaling. Han gav nemlig den Ærbødkighed, han skyldte Religionen, Fortrinet for sit personlige Venskab, thi han var ganske paa det rene med, at Venskabets Pligter var et, og noget andet hans hellige Embedes Ret, og at han i Henhold til den burde gaa lige strængt i Rette med Brøden, hvad enten det var Herre eller Tjener, der begik den, og ikke tage lempeligere paa den fornemme end paa den ringe. Og skjønt det vilde have været fuldt tilstrækkeligt at vise Kongen bort, lyste han ham ogsaa i Band og betænkte sig ikke paa at udtale Forbandelsen over ham lige op i hans aabne øjne, saa han gik til Værks med en saa vidunderlig Dristighed, at det ikke er let at sige, om han gik Kongen stærkest paa Livet med Haand eller Mund, idet han først overøste ham med grove Smædeord og derefter stødte ham tilbage med sin Haand og knuste Lasten i det Hjærte, hvis Dyd han hidtil havde æret. Han mente nemlig, at over for en saa aabenbar Brøde burde Straffen ikke lade vente længe paa sig, idet han holdt for, at det var lettere at kvæle Synden i Spiren, medens den saa at sige endnu ikke var kommen ud af Svøbet, end naar den havde faaet Væxt, for at den ikke skulde slaa for dybe Rødder, naar der gik for lang Tid hen. Ligesom Kongen var bleven dreven til at begaa sin Udaad i et Anfald af Ustyrlighed og Overilelse, saaledes dreves Bispem altsaa til at straffe ham af en Strenghed, der havde sit Udspring i gudelig Nidkjærhed. Idet han saaledes tappert holdt Hævd over Religionen, viste han sandelig ikke blot sin Stand den Troskab, han skyldte den, men avede ogsaa Letsindigheden paa en gavnlige Maade. For ikke at faa Udseende af at undlade at hævde sit hellige Embedes Værdighed lagde han en Alvor for Dagen, som om han havde glemt al Overbærenhed, vilde ikke være Ven med Religionens Fjende eller hellere staa som en Jabroder end gjøre sin Skyldighed som Biskop. For øvrigt var han kun tilsyneladende Kongens Uven, i Virkeligheden var han hans Ven, thi han foretrak at lægge sit trofaste Venskab og sin oprigtige Kjærlighed for Dagen ved retfærdig Strængighed fremfor ved utilbørlig Overbærenhed. Derfor aflagde han for en Tid sin Mildhed og paatog sig et strængt Sind i Steden for sin sædvanlige Sagtmodighed, idet han med fuld Føje mente, at han for at haandhæve Kirkens Tugt burde tage strængt paa Veje. Da Drabanterne styrtede ind paa ham med dragne Sværd, bevarede han derfor sin Sjælsstyrke og ænsede det ikke og viste sig nu lige saa stor ved at foragte Faren, som han før havde vist sig ved at udæske den. Ved den store Sjælskraft og det ædle Sind, han saaledes lagde for Dagen, viste han til fulde,

at han ved det Værn, han havde i sin Kjærlighed til Gud, var hævet over al Frygt for Mennesker. Kongen, som skjønnede, at det ikke var Overilelse og Hidsighed, der drev ham, men at han handlede i Kraft af den Strængthed, hans Embede paalagde ham, forbød dem at dræbe ham, skammede sig i sin Samvittighed og bluedes mere over den Brøde, han havde begaaet, end over, at han var bleven vist bort, begav sig strax tilbage til sin Borg, fandt sig rolig i, at han saa forsmædelig var bleven vist til Rette, og tog ikke engang Bispen de haarde Ord ilde op, hvormed han i sin ædle Harmen overøste ham. Derpaa afførte han sig sit kongelige Skrud og iførte sig ringe og simple Klæder, idet han hellere vilde bære Sorg til Skue ved at bære grove Klæder end Gjenstridighed ved at vise sig i Pragt og Herlighed, thi saa haardt havde den sørgelige Dom, Bispen fældede over ham, ramt ham, at han ikke kunde holde ud at bære Kongeskudet, men aflagde Tegnene paa sin kongelige Værdighed og klædte sig i Bodsdragt, og sammen med Skrudet aflagde han ogsaa sin kongelige Myndighed og blev fra en vanhellig Voldsmand Guds oprigtige Tilbeder. Han gik nemlig barfodet tilbage til Vaabenhuset, kastede sig i Støvet ved dets Tærskel, kyssede ydmygt Jorden og bekæmpede med Blusel og Beskedenhed Harmen, som Forsmædelse plejer at egge, thi han hævnedes sig ikke strax, fordi han var bleven vist bort, men sonede ved Skam og Anger den Brøde, han havde begaaet ved at give Befaling til at øve den blodige Gjerning. Jeg holder for, at hans Sjæl har forvildet sig ind i Synden og ikke har haft hjemme der, thi ligesom han af Overilelse blev dreven til sin ugudelige Gjerning, saaledes beherskede han siden sit Sind med den største Beskedenhed og Ydmyghed. Hvor sagtmodig af Hjærte maa vi ikke sige, han var, eftersom han ikke blot undlod at straffe Bispen, der aabenlyst med den største Strængthed betjente sig af sit Embedes Myndighed over for ham, men endogsaa fik sig til at vise ham Ærefrygt ved med den største Ydmyghed at bede om Tilgivelse, saa at han fortjente den, baade fordi han skammede sig og fordi han gjorde Bod! Han vidste nemlig, at han ikke kunde forsone Gud ved at gjøre Brug af sin Magt, men kun ved Ydmyghed, derfor gjorde han prisværdig Bod for sin grumme Misgjerning ved bitterlig at sørge over den, ja, skjönt han ved den Maade, hvorpaa Bispen havde skammet ham ud, var bleven i høj Grad forvirret, lod han sin af Forsmædelsen opskræmmede Fromhed faa Overtaget over sin Harmen, og lige saa stor en Krænkelser han ved sin grumme Befaling havde tilføjet Religionen, lige saa stor Ærbødighed viste han den nu i sin Sønderknuselse. Men da han saaledes ydmygede sig, kom Bispen ham til Hjælp med usædvanlig Mildhed, thi da Salmesangen var begyndt og den første Salme sunget, og man efter Kyrie eleison skulde til at istemme Gloria in excelsis, fik han af Drabanterne at vide, at Kongen laa og bad uden for Kirkedøren. Han bød da Klerkerne holde inde med Sangen og gik til Døren og spurgte Kongen, som han fandt liggende dér, hvorfor han teede sig saaledes, og da Kongen bekjendte sin Synd, lovede at gjøre Bod og bad om Bispens Tilgivelse, hævdede han strax Bandet, omfavnedes ham, som han laa der i Støvet, og bød ham aftørre sine Taarer, aflægge Bodsdragten og atter iføre sig sit kongelige Skrud og være ved godt Mod, idet han tilføjede, at han ikke burde vise sig for den glade Menighed med Sorg i Sinde. Han kunde nemlig ikke bære over sit Hjærte, at Kongen skulde bære et nedslagent Aasyn til Skue, der saa lidet passede til hans kongelige Værdighed, eller ligge saa ydmygt der ved Døren, derfor opmuntrede han ham med venlige Ord, bød ham iføre sig sin forrige Dragt, der passede bedre til hans høje Stilling og, naar han havde iført sig dette Skrud,

komme ind i Kirken, idet han mente, at han havde gjort tilstrækkelig stræng Bod ved at te sig saa ydmyg og bønfoldende kaste sig i Støvet. Efter derpaa at have paalagt ham den Bod, han havde at gjøre, bød han alle Sangerne, som gjorde Tjeneste i Koret, at gaa ham i Møde, for at Modtagelsen kunde blive saa meget højtideligere, bød ham trine ind i Kirken og tog strax imod ham med stor Ærbødighed og førte ham helt op til Alteret, medens alle jublede af Glæde. Saaledes bødede han nu ved ærbødig Venlighed paa den tidligere Strængthed og gav ved saa udmærket en Æresbevisning Kongen Oprejsning for den forsmædelige Bortvisning og viste ikke ringere Ærbødighed over for den bodfærdige end Strængthed over for Misdæderen, ja betog endogsaa den sorrigfulde hans Bekymring, indgjød ham Mod og forjog hans bitre Sorg ved at lade alle juble ham i Møde. Saaledes fik han det, som den mægtige Mand havde forbrudt ved sin Misgjerning, sonet ved sin gudelige Nidkjærhed. Og Menigmand gav i højeste Grad sit Bifald til Kjende ved Synet af Kongens Ydmyghed og fandt, at han viste sig mere from i sin Bodfærdighed end brødefuld, da han bød sine Mænd begaa Udaaden. Bispem var saaledes optraadt som en baade nidkjær og from Straffedommer, havde i samme Sag lagt baade Strængthed og Mildhed for Dagen og været lige saa rede til at tilgive som til at straffe, thi medens han strængt afviste hans Gjenstridighed, tog han overbærende imod hans Ydmyghed og forenede saaledes Kjærlighed og Retfærdighed, at han ikke afviste den bodfærdige og ikke tog imod den overmodige. Han viste i alt dette fuldt ud et faderligt Hjærte, thi som en Fader revsede han først og lokkede saa med gode Ord og kunde lige saa lidt faa sig til at tage den hoffærdige i Favn som til at foragte den ydmyge. Derpaa optog han igjen den afbrudte Gudstjeneste og sang en Salme til Guds Pris, fordi Kongen var bleven bodfærdig, og Glæden var nu saa meget større, som det, der var gaaet forud, havde været grueligt og bedrøveligt. Kongen holdt sig derpaa to Dage i Ro, og først paa den tredje Dag kom han iført sit kongelige Skrud midt under Messen ind i Kirken, gik frem i Højkoret og lod en Herold højtidelig paabyde Tavshed, hvorpaa han i alles Paahør gik haardelig i Rette med sig selv og bekjendte, at han havde forsyndet sig svarlig imod Gud. Saa pristede han Bispens Overbærenhed, at han saa hurtig havde tilgivet ham saa stor en Brøde og løst ham af Bandet, og gjorde vitterligt, at han til Bod for den blodige Udaad, han vel ikke havde begaaet med egen Haand, men som var bleven begaaet paa hans Bud, skjænkede Hælvten af Stevns Herred til Kirken. At han saaledes ikke skammede sig ved i manges Paahør at tilstaa sin Brøde, knyttede et uopløseligt Baand imellem Kongeborg og Kirke, thi Kongen bevarede ikke blot det samme Venskab for Bispem som tidligere, men gjorde endnu større Ære af ham; den Tjeneste, han havde vist ham, tilskyndede ham mere til at vise ham Gunst, end den Forsmædelse, han havde tilføjet ham, opflammede ham til Vrede, thi han skjønnede, at det ikke var personligt Nag, men Harmen over den Krænkelser, han havde tilføjet Religionen, der havde drevet ham. Kongen elskede derfor Bispem for hans beundringsværdige Nidkjærhed, og Bispem elskede Kongen for hans fromme Ydmyghed, og der gik ikke en Dag, uden at de begge bad til, at de maatte komme til at følges ad i Døden, saa at den faste Enighed, der var imellem deres Sjæle, ikke maatte blive brudt; de kappedes begge ivrig om i den største Ærefrygt at vise hinanden alle mulige Tjenester og gjorde i deres trofaste Venskab gjensidig saa megen Ære af hinanden, at man snarere skulde tro, at de var Ligemænd, end at det var en højere stillet, der omgikkedes fortrolig med sin Undermand.

Jeg kommer nu til at tale om Svends Søn Knud, som ved Lykkens Gunst var bleven udstyret med Naturens rigeste Gaver og gav saa store Prøver paa Dygtighed og Tapperhed, at de langt overgik, hvad man kunde vente af hans Alder. Han samlede nemlig Landets Ungdom og underkuede de omstrefjende Sørøvere og indlagde sig ved at sejre over Sember og Ester i sin Ungdom en saadan Berømmelse, at den langt overgik den, hans Fader havde vundet, og denne Sejr varslede om, hvorledes hans Herredømme med Tiden vilde blive. Han laa stadig ude for at udvide og beskjærme Riget og udførte Bedrifter, som man skulde have ventet, at han paa Grund af sin unge Alder knapt havde Mod til at være Tilskuer ved. Han hærdede ogsaa ved stadig øvelse sit unge Legeme for at kunne være dygtig i Krig og føre Vaaben som en Mand, og saa stort Krigerry vandt han, at det syntes, som om Knud den Store var levet op igjen, som om han havde arvet ikke blot hans Navn, men ogsaa hans Mod og Lykke, og ingen tvivlede om, at han vilde blive sin Faders Efterfølger paa Tronen, thi i Henseende til Tapperhed var han allerede moden, saa han maatte anses for vel skikket til denne Værdighed. Rundhaandethed skortede det ham heller ikke paa, saa ung han var. Hans ældre Broder Harald var derimod sløv og dorsk og tilbragte sin Ungdom i stadig Ladhed og ørkesløshed.

Omsider blev Svend, som formedelst høj Alderdom var bleven saare affældig, angreben af Feber ved Byen Søderup i Jylland, og det blev hans Helsot. Da han mærkede, at Sygdommen tog til, og at det led mod Døden, samlede han sine sidste Kræfter og bad dem, der var hos ham, at sørge for, at han blev begravet i Roskilde, og han lod sig ikke nøje med, at de lovede ham det, men lod dem gjøre deres Ed derpaa, thi i gamle Dage nærede Kongerne en saadan Ærbødighed for dette Sted, at de altid plejede at ville begraves der, hvor de i levende Live havde haft deres Kongesæde. Kongens Lig var allerede med stor Højtidelighed blevet ført over til Sjælland, da Vilhelm fik Bud om at drage det i Møde. Han begav sig da ufortøvet til Roskilde, saa hurtig han kunde og da han var kommen ind i Trefoldighedskirken, sammenkaldte han Graverne og bød dem først grave Graven til Kongen og derefter en Grav til ham selv. Graverne, som troede, at disse Ord snarere var undslupne ham i hans Sorg end var hans virkelige Mening, sagde, at de døde havde Grav behov, men ikke de levende, men han forsikrede dem, at de vilde komme til at tage imod hans Lig førend imod Kongens, han havde altid ønsket at følge ham i Døden, og det ønske vilde han faa opfyldt. Herover blev Graverne helt forundrede, thi de troede, at han talte i Vildelse, men han tvang dem til at adlyde ham, idet han truede dem med Straf, hvis de ikke gjorde, som han bød, saa vis var han paa, at han skulde dø, skjønt han endnu følte sig helt karsk. Derpaa sporede han sin Hest og skyndte sig at drage Ligtoget i Møde, men da han kom til Topshøj Skov, saa' han ved Vejen to overmaade høje Træer, og han bød da sine Folk fælde dem og lave en Ligbaare af dem. De troede, at det var til Kongens Lig, han vilde have den lavet, og gjorde, som han bød, og da den var færdig, læssede de den paa en Vogn, der blev trukket af overmaade stærke Heste. Da de havde Skoven bag sig, og Bispen saa', at det kongelige Ligtog ikke var langt borte, bød han Kusken holde, tog sin Kappe af, bredte den ud paa Jorden og lagde sig ned paa den som for at hvile sig. Derpaa rakte han Hænderne i Vejret og bad Gud om at gjøre Ende paa hans Liv, hvis hans Tjeneste i nogen Maade havde været ham til Behag, thi han vilde hellere strax følge sin Ven i Døden end leve skilt fra ham, og da han havde sagt det, sov han hen, som om han laa hjemme i sin Seng. O, hvilken Endrægtighed maa der ikke have været imellem dem, eftersom

han hellere vilde dø med sin Ven end overleve ham! Da hans Tjenere undrede sig over, at han blev liggende saa længe, og forgjæves søgte at faa ham til at rejse sig, opdagede de, at han var død, og nu fyldte dette uventede Dødsfald alle med ny Sorg. De lagde ham paa Ligbaaren og førte hans Lig foran Kongens tilbage til Byen, saa var han end død senere end han, kom hans Ligtog dog først; Svends Ligbaare blev baaren paa hans Mænds Skuldre, men han blev kjørt, som om han førte Toget an, og saaledes kom han først til Kirken, saa det blev vitterligt, at han havde spaaet sandt. Ved denne mærkværdige Dødsmaade viste han ret, at det mere var Kongens Venkab end hans høje Stilling, han havde sat Pris paa. Der blev nu holdt en prægtig Jordefærd, og de tvende Lig blev begravede tæt ved hinanden. Det var i Sandhed et Venkab, der var Ære værd, eftersom den af de to Venner, der levede længst, fattede Lede til Livet og længtes efter Døden, da han havde mistet den anden. Efter Vilhelm valgte Klerkerne enstemmig den ovenfor nævnte Svend Nordmand til Biskop.

Det trak i Langdrag med Valget af Kong Svends Eftermand, fordi Folket ikke kunde blive enigt med sig selv om, hvem det skulde vælge. Største Delen af Danskerne mindedes nemlig, hvor store Farer Knud havde ført dem ud i, inden han endnu havde noget rigtigt at sige, og var bange for, at det skulde blive endnu værre, i Fald han blev Konge. Saaledes udtvandede de hans Tapperhed paa værste Maade og fordømte med det skammeligste Vrangsyn paa hans Fortjenester det, som netop burde regnes ham til Ære, forholdt ham den Løn, der tilkom ham for hans herlige Egenskaber, og udelukkede ham til Gjengjæld for hans berømmelige Bedrifter skammelig fra Tronen. Og ligesom de vragede ham af Frygt for at komme til at tage sig noget for, saaledes satte de, opsatte, som de var, paa Lediggang, Pris paa Harald, foretrak Dorskhed for Dristighed og vilde hellere have en fejj Konge end en tapper. Derfor foragtede de ham, der havde vundet Navnkundighed ved sine herlige Anlæg, skammede sig ikke ved at overlade Lasten Tronen, som de forholdt Dyden, vragede Tapperheden og gjorde Ære af Fejgheden. For at pynte og sætte Sminke paa denne deres utaknemmelige Tænkemaade gjorde de imidlertid gjældende, at Harald, der var den ældste, havde Krav paa Tronen i Kraft af sin Førstefødselsret. Det var i Sandhed en sælsom Maade at tage Tingene paa! Den ene afskyede de for hans Dyd, den anden holdt de af for hans Udyd. Skaaningerne var de eneste, som var tilbøjelige til at gjøre, hvad ret og billigt var, de elskede Knud for hans Bravhed og foragtede Harald for hans Ladhed. Saa holdt man da Ting ved Isøre for at afgjøre, hvem man vilde vælge. Der skærrer det store vildene Hav sig ind i Landet med en temmelig snæver Vig, hvor der gaar en strid og stærk Strøm som Følge af, at der er saa kort imellem Strandbredderne, og midt ude i den er der Sandrevler, som kommer til Syne, naar det er Ebbe, men er skjulte i Flodtiden, saa de er farlige for de søfarende. Skaaningerne havde lagt til ved østsiden af Vigen, og den øvrige Flaade ved Vestsiden, og Brødrene holdt Ting hver paa sit Sted og med sine Tilhængere. Da Harald havde faaet samlet dem, der holdt med ham, sagde han, at han ingenlunde vilde anse det for nogen Skam, at hans Broder blev ham foretrukken, hvis Skæbnen ikke selv havde gjort ham til hans Undermand ved at lade ham komme til Verden efter ham, og det ikke var latterligt, at den ældre skulde staa under den yngre, og skjønt Knud var hans Overmand i Henseende til Tapperhed, havde han det Fortrin frem for ham, som Naturen havde givet ham, at han var ældst. Det var ogsaa ubilligt, at det skulde blive hans Broder til Gavn, at han havde pint og plaget Landsens Folk og bragt Landet i

Fare, og at han derimod skulde udelukkes, fordi han havde været mild imod alle. Man burde heller ikke sætte saa stor Pris paa Fortjenester, at man lønnede den, der havde skaffet en Ulykker paa Halsen, med sin Gunst og den, der skabte ens Lykke, med at vrage ham, thi det var at gjengjælde ondt med godt og godt med ondt. Derhos lovede han, at han, hvis de satte ham paa Tronen, vilde afskaffe de strænge Love og efter deres eget Tykke sætte milde og lempelige Love i deres Sted. Da han gav saa store Løfter om Ting, de i saa høj Grad ønskede, lod de sig daare af hans giftige Smigertale, udraabte ham til Konge og overlod ham sit Fædrenerige, skjønt de snarere burde have foragtet ham for hans Dorskhed end vist ham nogen Ære eller Gunst.

Harald Hein

Saaledes vandt han ved sine søde Ord Folkets Gunst, saa det lagde mere Vægt paa hans falske Løfter end paa Knuds aldrig overvundne Tapperhed, og Striden imellem Brødrene, der øgedes ved, at nogle holdt med den ene og andre med den anden, blev saaledes afgjort uden Voldgiftsmænd og Dommere blot ved deres Tilhængeres Stemmer. Støttende sig til den ukyndige og vildledte Mængde lod Harald strax ved Sendemænd sin Broder vide, at han ikke burde trakte efter Kongemagten, der var bleven tilkjendt ham som den ældste, eller anse sig for at være mere Ære værd end den, han vidste havde Førstefødselsretten forud for ham, samt at han ikke med Borgerkrig og indre Splid burde lægge det Rige øde, som deres Forfædre havde bragt i Agt og Ære ved deres Dyder, eller ryste Landet ved at rejse et fordærveligt Oprør, saa Landsens Folk kom til at staa i Vaaben imod hverandre, men hellere stænge Ærgjerrigheden ude fra sit Sind, opgive sin Letsindighed og ikke skamme sig ved at støtte sin Medbejler. Til Formaningerne fjædede han Trusler, og det Budskab, han skikkede ham, var nok saa meget egnet til at tirre ham til Krig som til at lokke ham til Fred. Derhos lod han Folk, som han havde underkjøbt, overtale de fleste af Knuds Tilhængere til at gaa over til ham ved at give Løfter om, at han vilde forbedre Lovene og indføre en friere og fornøjeligere Levemaade. Saaledes blev Menigmand dels ved Haab og dels ved Frygt bragt til at falde fra Knud, og da hans Krigsfolk ogsaa svigtede ham, flygtede han med kun tre Drageskibe til de snævre Farvande ved den skaanske Kyst og maatte saaledes forlade det Rige, hvis Grænser han havde beskyttet og udvidet. Da Broderen skikkede en Sendefærd til ham med Opfordring til at vende tilbage og Løfte om, at han vilde dele Riget med ham, foragtede han denne søde Tale og flygtede til Sverige, idet han holdt for, at det vilde være meget taabeligt nu, da Lykken var gaaet ham imod, at fæste Lid til Løfter fra den Kant, hvorfra han havde faaet Trusler i sin Medgangs Tid. Han gav sig strax til ivrig at fortsætte den Krig i østerleden, han havde begyndt, medens hans Fader levede, uden at blande sig i sit Fædrelands Sager, som om han helt havde glemt den Uret, der var bleven tilføjet ham.

Harald blev nu mindet om at holde, hvad han havde lovet, og efter at have holdt Raadslagning i otte Dage brugte han sin kongelige Myndighed til at hæve Almuens Magt, idet han først og fremmest gav en Lov, i Henhold til hvilken den anklagede fik Ret til at tage til Gjenmæle og forsvare sig, inden Klageren fik fremført, hvad han havde til Støtte for sin Klage. Medens det

nemlig tidligere ikke havde været tilladt at rejse Indsigelse imod vidnefast Søgmaal, fik den anklagede nu Ret til at gjendrive Sagsøgerens Klagemaal med Ed. Denne Lov blev, efterhaanden som den vandt Hævd, ganske vist til Gavn for Enkeltmands Frihed, men skadelig for Edens Hellighed, thi Retten til at fri sig for Tiltale, ikke med Vaaben eller Vidner, men udelukkende med Ed, har forført mange til at besmitte sig med Mened og derhos fuldstændig ophævet Brugen af Tvekamp, thi de senere Slægter fandt, at det er bedre at afgjøre Stridigheder med Ed end med Sværdet, men er Sværdet farligt for Liv og Lemmer, er Eden farlig for Samvittigheden. Denne Skik har Danskerne haardnakket bevaret og holdt fast ved til den Dag i Dag, de vil hellere give Slip paa Livet end give Afkald paa den, hellere sætte deres Velfærd paa Spil end miste den. Harald gik for øvrigt i den Grad op i Andagtsøvelser, at han for dem forsømte at vaage over, at de Love, han gav, blev strængt overholdte; som Følge af den Slaphed, hvormed de haandhævedes, gjorde alle ustraffet, hvad Fortræd de vilde, og alt Værn for Ret og Retfærdighed blev kuldkastet. Han betænkte ikke, at Gud finder mere Behag i, at en Konge forvalter sit Rige rettelig end giver sig tom Overtro i Vold, i at han strængt vaager over Retfærdigheden end søger at takkes ham ved Overflod af Bønner, ja, at Gud Herren lettere forsones ved, at man fremmer Ret og Retfærdighed, end ved at man ofrer ham Røgelse, at han synes bedre om, at man slaar Synden ned, end at man slaar sig for Brystet, at han hellere ser en Konge tvinge Lasterne i Knæ end ham selv knæle, og at Haandhævelsen af Fattigmands Ret er ham kjærere end noget som helst Offer. Thi skjønt en Konge rettelig bør lægge Vind paa Religionen, sømmer det sig dog stundom bedre for ham at sidde i Dommersædet end at knæle for Alteret. Men nok herom. Kjærlighed til Religionen var det eneste, han udmærkede sig ved, de uretfærdigste Handlinger fandt han sig i med overvættes Langmodighed, og han opfyldte i Virkeligheden langt fra alt, hvad han havde lovet. Han ikke blot tilgav Misgjerninger, men han gav dem ligefrem frit Spil og gjorde Landet lige saa fattigt paa Lov og Ret, som han havde lovet at gjøre det rigt derpaa. Han holdt det ikke engang for uværdigt at afvige fra, hvad der ellers anses for Kongeskik i Henseende til Adfærd og Optræden. Efter at have siddet paa Tronen i to Aar døde han.

Knud den Hellige

Da han var død, blev Knud kaldt tilbage og besteg med sine Brødrers Samtykke Tronen. Krigen i østerleden, som han havde begyndt i sin Ungdom og ogsaa havde ført i sin Landflygtigheds Tid, fortsatte han af al Magt, efter at han var kommen paa Tronen, mere for at udbrede Kristendommen end af Begjærlighed, skjønt han ogsaa var opsat paa at øge sin Navnkundighed nu, da Lykken var ham god. Han opgav da heller ikke dette Forehavende, førend han i Bund og Grund havde underkuet Kurernes, Sembernes og Esternes Lande. Efter at have faaet Bugt med disse Fjender, saa' han sig om efter en Dronning, og da han syntes, at intet af de Giftermaal, han kunde opnaa i Nabolandene, var ham anseligt nok, ægtede han Grev Robert af Flanderns Datter Edle, som fødte ham Sønnen Karl.

Da han mærkede, at de gamle Loves Kraft var bleven svækket og tilintetgjort som Følge af Stormændenes Overmod, søgte han af al Magt at indføre den gamle Tugt igjen, udstedte de

strængeste Befalinger om, at der nøje skulde vaages over, at Lovene overholdtes, og bragte igjen den forfaldne og ødelagte Retspleje i dens forrige Skik og Orden. Han saa' hverken igjennem Fingre med Frænder eller Paarørende, men lod Retten have sin Gang uden Persons Anseelse, lod ikke Venner eller fortrolige gaa fri for Straf, men fulgte i alle Maader de gamle Sædvaner og Vedtægter, strammede med fast Haand Retfærdighedens slappede Baand og traadte i Henseende til Strænghed i sin Faders Fodspor, hvorved han da ogsaa paadrog sig det stærkeste Mishag hos Rigets Stormænd.

Religionen bragte han igjen i Ære og Anseelse og viste Gejstligheden stor Bevaagenhed. Da han saa', at den grove og uoplyste Almue ikke havde den tilbørlige Ærefrygt for Bisperne, og han ikke vilde, at de, der beklædte saa høj en Værdighed, skulde regnes lige med Lægfolk, var han saa omtænksom at udstede en Forordning, der gav dem Gang og Sæde blandt Høvdinger, ja han gav dem endogsaa den første Plads blandt Rigets Stormænd, som om de var Fyrster, for at den Ære, der blev dem til Del, kunde svare til deres Værdighed. Han vilde nemlig ikke, at saa vigtigt et Embede skulde forringes ved, at der vistest det mindre Ærbødighed, end der tilkom det, og at de, der beklædte den højeste Plads i Herrens Hus, skulde agtes ringe. Og det var ikke blot Bisperne, hvis Værdighed han forøgede, han lagde ogsaa Vind paa ved de mest velmenende Forordninger at bringe den ringere Gejstlighed i Agt og Ære; for at forøge dens Anseelse unddrog han saaledes Tvistigheder imellem gejstlige fra den almindelige Rettergang og henviste dem til Gejstlighedens egen Afgjørelse og overlod til den at idømme Pengebøder, naar nogen var anklaget for at have forsyndet sig imod Religionen og ikke kunde rense sig for Anklagen, ligesom han overdrog den Ret til at idømme Straf i alle Tilfælde, hvor nogen havde overtraadt Kirkelovene, saa at alle den Slags Sager for Fremtiden blev udsondrede fra den verdslige Ret og henviste til den gejstlige, alt for at Gejstligheden ikke i saa Henseende skulde staa paa lige Fod med Folk, der stod under den i Værdighed. Derfor forøgede han dens Anseelse og vilde, at den skulde være Gjenstand for større Ærbødighed end Lægfolk, selv om de var højt paa Straa. Følgen heraf var, at i Danmark kan ingen andre end Kongen, Bisperne og den, som har størst Udsigt til at blive Tronfølger, drage nogen gejstlig til Ansvar. Han søgte ogsaa at vænne Menigmand, som endnu var ubevandret i, hvad der hørte sig til over for Kirken, til at udrede Tiende, men alle hans Overtalelser i saa Henseende var forgjæves, thi denne ny Skik var Folket endnu ikke modent nok til at forstaa.

Imidlertid fortsatte Biskop Svend i Roskilde Arbejdet paa Stenkirken, som Vilhelm havde begyndt, og Kirken blev saa vidt færdig, at der kun fattedes Plads til Prædikestolen, men før der var skaffet Plads til den, kunde Kirken ikke indvies, og til den Ende lod Svend da Vilhelms Gravmæle fjærne og hans Ben flytte hen til det Sted, hvor de nu hviler. Natten før Indvielsen skulde finde Sted, havde Kirkevogteren, medens han laa og sov, en Aabenbaring. Der viste sig nemlig en Mand i Bispeskrud for ham, og han sagde, at det var nok, at Svend ved at bygge Kirken færdig havde tilegnet sig Vilhelms Fortjeneste og taget Æren for en andens Arbejde; nu krænkede han oven i Kjøbet den, hvis Hæder han saaledes havde røvet, ved at flytte hans Ben og skille ham og hans kjære Konge ad. Gjærningsmanden vilde ganske sikkert selv være kommen til at undgælde for denne Krænkelser, hvis ikke det hellige Levned, han førte, havde hindret det, men nu skulde det gaa ud over den Del af Kirken, han havde bygget, thi nu vilde

han tilintetgjøre hele det Arbejde, han havde udført. Han paalagde derhos Kirkevogteren at sørge for, at ingen yderligere vovede at forulempe hans Grav; flyttede nogen hans Ben fra deres Plads, skulde det ikke komme til at gaa ustraffet hen. Derpaa stødte han med sin Stav til Muren, saa hele Murværket ramlede sammen, og det var et Vidnesbyrd om, at det havde sin Rigtighed med, hvad Kirkevogteren havde drømt, thi Kirken styrtede virkelig pludselig sammen helt ned til Grunden, og Drømmen slog saa fuldstændig til, at Sammenstyrtningen indtraf i samme øjeblik, som Kirkevogteren drømte det, og hvad han alene havde set i Drømme, kunde enhver se med sine egne øjne, da det var blevet Dag. Men der skete ogsaa det store Under, at Murene, da de styrtede sammen, ikke knuste Kirkevogteren, thi hverken Stenene, der ramlede ned om ham fra alle Kanter, eller noget af alt det andet, der faldt, gjorde ham nogen Skade, han sov ganske trygt, skjønt hans Leje var lige ved Stedet, hvor Sammenstyrtningen skete. Da Folk, opskræmmede af Braget, kom styrtende og til deres Forfærdelse saa', at Kirken var ramlet sammen, kom Kirkevogteren, som de troede var bleven slaaet ihjel, uskadt ud fra Stendyngerne, alle saa' paa ham med store øjne opfyldte af from Beundring, og det er ikke let at sige, hvad de var mest forbavsede over, at Kirken var styrtet sammen, eller at Kirkevogteren var sluppen levende derfra, og det, at de nedstyrtende Sten ingen Mæn havde voldt ham, blev da ogsaa taget som et ikke ringe Vidnesbyrd om, at han virkelig havde haft den Drøm, han fortalte. Men da han meddelte Biskoppen det Paalæg, Vilhelm havde givet ham om Natten, smilede Svend og sagde, at det undrede ham ikke, at han var lige saa stræng, efter at han var død, som han havde været i levende Live, men han vilde nu alligevel lægge Vind paa at faa den Del af Kirken, der var styrtet sammen, opført igjen.

Som Følge heraf forblev Vilhelms Grav længe urørt, indtil i vore Dage Domprovst Herman og Læsemester Arnfast med Landprovst Isaks Minde bød, at den skulde aabnes, for at Biskop Asger kunde blive jordfæstet dér, da de fandt, at det baade var det bekvemmeste og hæderligste Gravsted. Da de havde gravet helt ned til Bunden, fandt de Bispens Kaabe helt uskadt imellem hans af Ælde fortærede Ben. Da de tog dem op, fornam de omstaaende, uden at der ellers var noget, som kunde give Anledning dertil, saa liflig en Duft, at det var, som om den udstrømmede fra en Salighedens Kilde med Salve, og ingen tvivlede om, at den, fra hvis jordiske Levninger der udgik en saa sød Vellugt, maatte have sit Bosted i Himlen. Saa stærkt hang denne Duft ved deres Hænder, som havde rørt ved Benene, at de i hele tre Dage ikke kunde faa den bort, hvor meget de end tvættede sig. De behandlede imidlertid ikke disse jordiske Levninger med den Ærbødighed, de burde have vist dem, men lagde dem hen i den yderste Udkant af Graven, men de undgik da heller ikke deres fortjente Straf for denne Formastelighed, thi alle de, som havde været Ophavsmænd til denne vanhellige Gjerning, maatte bøde for deres Dumdristighed med et ulykkeligt Endeligt, og hver af dem blev straffet saa strængt, som han havde fortjent for sin større eller mindre Delagtighed i denne Krænkelse af Gravfreden. Herman fik nemlig, da han sad paa Landemodet under Absalons Forsæde, Helvedesild i Næsen, hvilket ikke blot røvede ham hans Legemskræfter, men ogsaa satte ham ud af Stand til at tale. Sygdommen bredte sig, og stum og maalløs døde han, inden der var gaaet tre Dage, og vel havde han fortjent at blive straffet paa den Del af sit Legeme, hvormed han saa uskjønsomt havde indsuget den hellige Duft. Arnfast fik ikke nogen blidere Død, thi da han vilde styrke sine svage Nerver, forøgede den Lægedrik, han tog, paa Grund af en

Uagtsomhed hans Svaghed i Steden for at helbrede ham, og til sidst brækkede han Leveren op i smaa Stykker, som Lægen samlede op i et Bækken, og som Biskop Absalon saa', da han viste ham den Venlighed at se til ham. Den syge forsikrede i hans Nærværelse, at han led dette, fordi han havde krænket Vilhelms jordiske Levninger, det var aabenbart, sagde han, at han blev straffet, fordi han ikke havde adlydt hans Bud, han lovede derhos, at han vilde vie sig og alt sit Gods til Guds Tjeneste, men efter at have været syg i tre Maaneder døde han i stor Anger og Ruelse. Da den tredje af dem, der havde været Ophavsmand til den letsindige Gjerning, saa', hvor ynkelig de to andre kom af Dage, blev han bange for, at der forestod ham en lignende Straf, og han søgte da at forebygge den ved fromme Gjerninger; han stiftede nemlig med stor Bekostning et Nonnekloster ved vor Frue Kirke og vaagede, saa længe han levede, over, at Nonnerne dér førte et ærbart og dydigt Levned. Helt gik han dog ikke fri for Straf, thi han led længe af Lungetæring, og den døde han af. Saaledes døde den første en brat Død, og de andre tæredes til det sidste hen af en langsom Sot, hver i sin Del af Legemet, og hver især fik altsaa sin Straf, efter som hans Skyld i Krænkelsen af Bispens Grav havde været større eller mindre, thi da de ikke klogelig havde taget vare paa deres Tarv, paadrog de sig Døden ved deres Synd.

Svend vilde nu ikke have Ord for at tage sig det let med at gjenopbygge Kirken, som han havde lovet, og han førte derfor den paabegyndte Opførelse af Roskilde Domkirke til Ende, og til Pryd for den ophængte han i den en med den største Kunst og Omhu forfærdiget Krone, idet han holdt for, at et saadant kongeligt Smykke hellere burde tjene til Pryd i Kirken end falde i havesyge Menneskers Hænder. Omtrent samtidig fuldførte Biskop Egin med Kongens Bistand Opførelsen af St. Laurentius' Kirke i Lund, som han selv havde paabegyndt. Kongen lod begge disse Kirker indvie og skjænkede dem rige Gaver. Til St. Laurentiuskirken skjænkede han nemlig sammen med Bispen Penge til at udrede aarlig Løn til Sangerne, og derhos skjænkede Kongen af sin egen Kasse og af sit Jordegods og Bispen af de Indtægter, der tidligere var bleven tillagt Kirken, hvad der behøvedes til deres daglige Underhold, og saa ivrig kappedes de om at lægge deres Fromhed for Dagen, at det ikke er let at sige, hvem af dem der viste Gud størst Ære. Paa Indvielsens første Dag skjænkede Kongen, da han højtidelig knælede for Alteret, Fjerdedelen af den Indtægt, han havde af at slaa Mønt, Fjerdedelen af de Bøder, Folk blev dømt til at udrede til ham, og Fjerdedelen af Midsommersskatten som en Gave, den, der til enhver given Tid var Bisp, skulde have til evig Arv og Eje. Og ikke mindre rundhaandet var han imod de andre Klerker, thi han skjænkede dem, der gjorde Tjeneste i Koret, næsten hele sin Part af Indtægterne af det Jordegods, der laa under Kirken, og kun de Bøder, der kom ind for Forsømmelse af Krigstjeneste og Brud paa Landfreden, ligesom ogsaa Gods, som der ingen Arvinger var til, forbeholdt Kongen sig selv. Han viste sig saaledes ikke mindre rundhaandet i Henseende til at skjænke Kirkerne Privilegier end til at give dem Gaver. Og for at hans Love skulde staa fast til evige Tider, bestemte han, at den, som prøvede paa at rokke ved dem, skulde lyses i Kirkens Band. Mange forsøgte dog senere dumdristig at kuldaste denne gamle Forordning, men endnu staar den dog ved Magt. Idet Kongen saaledes i alle Maader lagde Fromhed og Nidkjærhed for Dagen, udmærkede han sig især ved Kjærlighed til Religionen, som han aldrig undlod at vise den største Opmærksomhed og Hyldest.

Da han skjønnede, at hans mange Brødre formedelst deres ungdommelige Vilterhed faldt Landet en hel Del til Besvær, tog han dem til sig og gav dem med stor Bekostning fyrsteligt Underhold for sin egen Regning med Undtagelse af Olaf, der var Statholder i Slesvig, og tog saaledes denne Byrde fra Almenhedens Skuldre over paa sine egne. Da han saa, at Danskerne som Følge af, at de havde ladet Sværdet ruste i Skeden, havde mistet det Ry, de havde haft i hans Grandonkels Dage, fik han omsider Lyst til at inklade sig paa ny Foretagender. Og da han ikke vilde nøjes med den Hæder, han havde vundet ved sine Sejre i østerleden, besluttede han, for saa meget sikrere at faa Lejlighed til at lægge sit Mod for Dagen, at gjøre sin Arveret gjældende over for England, som Danskerne ved Tidernes Ugunst havde mistet. Han betænkte nemlig, at hans Forfædre aldrig havde vundet større Krigerhæder og Rigdom samt udvidet Rigets Grænser mere end ved at underlægge sig England, og at det Bytte, de havde gjort paa denne ene ø, havde kastet større Glans over dem end alt, hvad de havde vundet i hele østerleden. Han holdt derfor for, at det maatte være en sløv og vanartet Sjæl, der ikke vilde træde i deres Fodspor, og vilde hellere helt undvære at have et Rige at raade over end have sit Herredømme indskrænket inden for et lille Lands snævre Grænser. For at hans Foretagender nu kunde komme til at svare til den Tapperhed, hans Forfædre havde lagt for Dagen, og hans Bedrifter blive jævnbyrdige med deres, saa han kunde opnaa lige saa berømmeligt et Navn som sin Oldefader, tog han sig for ved sin Ihærdighed at gjenoprette, hvad hans Fader havde forspildt ved sin Dorskhed, og besluttede at vende sin Faders Minde Ryggen og kappes med Oldefaderen. Han indviede først Olaf i sine lønlige Planer, og da denne tilskyndede ham til at sætte dem i Værk, aabenbarede han dem for Landsens Folk, som alle sammen ivrig bifaldt dem. Men han, om hvem Kongen havde troet, at han gjengjældte hans broderlige Kjærlighed, var hemmelig hans Medbejler; Knud troede, at han gjengjældte de Følelser, han nærede for ham, og anede intet om hans lumske Forstillelse, og selv om hans Forstand advarede ham, hindrede hans fromme Sind ham i at nære en styg Mistanke til sin Broder, opgive den Tillid, han mente Frænder burde have til hinanden, og af Frygt for Svig skære sine Fjender og sine nærmeste over en Kam. Men Olaf havde i sin Begjærlighed efter at opnaa Kongemagten glemt al Pligt imod sin Broder, skjulte det falskeste Hjærte under et Skin af den største Troskab og hilste ikke blot med fagre Ord det Forehavende, Kongen kundgjorde, men bestyrkede ham ogsaa deri ved sine Opmuntringer, ikke fordi han haabede, at hans Broder vilde kunne gjenerobre det mægtige England, men for at han kunde vække Had imod ham, der udbød denne Leding, naar det viste sig, hvor vanskelig en Sag det var. Idet han bedømte sin Broders Sind paa en hadefuld Maade, lønnede han hans fromme Kjærlighed ved svigefuldt at pønse paa at faa ham taget af Dage. Han vidste nemlig godt, at han var bleven forhadet, fordi han ved ny Love havde bragt den før uænsede Strængthed og Retfærdighed paa Fode igjen, og for yderligere at forøge det Had, man nærede til ham, tilskyndede han ham derfor hemmelig til, hvad han vidste var ilde set af Almenheden. Og for ikke at være ene om at spinde Rænker udsøgte han sig Forbundsfejer og stiftede hemmelig en Sammensværgelse. Og hans Bestræbelser var heller ikke forgjæves, thi Stormændene, hvis Voldsgjæringer Kongen havde lagt en Dæmper paa ved sine Forordninger, slog sig sammen med Olaf om hans brodermorderiske Foretagende. Knud, som troede, at alle var opsatte paa at vinde Hæder, og ikke anede, at nogen havde ondt i Sinde,

havde imidlertid opbudt Flaaden og var sejlet til Limfjorden, ad hvilken der er den korteste Vej til Havet, og som man fordem kunde sejle igjennem, men som nu ikke længer kan befares paa Grund af Sandbanker. Her ventede han længe paa, at Broderen skulde komme, og som Følge af denne Opsættelse slappedes Mandskabets Iver. Olaf undskyldte sig, fordi han tøvede saa længe, og trak det fra Dag til Dag i Langdrag med at komme, idet han pønsede paa Midler til at gjøre Toget til intet, søgte stadig Udflugter ved falske Foregivender om allehaande Forhindringer for derved at trække Tiden ud, for at faa Lejlighed til at berøve Kongen Riget, hvis han drog bort uden ham, eller for at faa Mandskabet til at rømme fra ham, naar det blev kjed af at vente længer, saa at Kongen enten kunde blive Gjenstand for almindelig Foragt, i Fald han undlod at straffe Rømningsmændene, eller almindelig forhad, i Fald han straffede dem. Saaledes skuffede han ved sin Tøven baade sin Broder og sin Konge og søgte ved sit rænkefulde og forræderske Paafund at gjøre et ædelt og kjækt Forehavende til intet. Og hans snedige Anslag lykkedes, thi da Mandskabet var blevet kjed af at vente. faldt hele Flaaden fra Kongen. Denne, som ikke vidste noget om, hvad hans Broder havde for, og Gang efter Gang havde sendt Bud til ham med Opfordring om ufortøvet at komme, bød nemlig, da han omsider kom paa det rene med hans Troløshed, Flaaden at blive liggende og vente paa ham og skyndte sig med en udsøgt Skare til Slesvig, hvor han til Broderens Forfærdelse kom bag paa ham og tog ham til Fange. Derpaa blev Olaf ført frem for ham og anklaget, og da han ikke tilbørlig kunde gjendrive de Beskyldninger, der blev rejst imod ham, bød Kongen sine Krigere binde ham som den, der var overbevist og ude af Stand til at anføre noget til sit Forsvar. De vægrede sig imidlertid ved at tilføje en Mand af kongelig Byrd en saa utilbørlig Forasmædelse, thi de nærrede saa stor Ærbødighed for Kongestammen, at de hellere vilde dræbe en, der var runden af den, end binde ham, idet de holdt for, at han lettere maatte kunne bære den Lod, der er fælles for alle Mennesker, end lide en Træls Straf. Danskerne har nemlig altid anset det for den største Skam og Skjændsel at blive bundet og holdt for, at fribaarne Mænd blev haardere straffede ved at blive berøvet Æren end ved at miste Livet, og at den ene af disse Straffe er lige saa langt at foretrække for den anden, som der er Forskjel paa, hvad der sker efter Naturens Orden, og hvad Vanheld kan medføre. Knud og Olafs Broder Erik udførte da den Befaling, Krigsfolkene vægrede sig ved, idet han mente, at man burde lægge mere Vægt paa et retfærdigt Kongebud end paa Hensynet til en slet Broder og ikke skaane sin egen Slægt, naar det gjaldt om at straffe Misgjerninger, thi den, der har bidt Hovedet af al Skam, fortjener ikke, at man gjør Ære af hans Byrd, og ved at give sig Sletheden i Vold fordunkler man al den Glans, ens Herkomst giver en. Han tog altsaa mindre Hensyn til Brodernavnet end til Broderens forræderske Anslag. Saaledes mister man den Ære og Anseelse, ens Byrd giver, naar man begaar lumpne Gjerninger.

Derpaa lod Kongen Olaf i Lænker føre til Flandern paa et Skib, og dér blev han saa kastet i Fængsel. De sammensvorne, som ikke havde faaet Nys om, at han var bleven fangen, talte nu, for snildelig at faa Flaaden til at opløse sig, under Haanden med Mandskabet, og under Paaskud af, at Kongen ved sin Uvirksomhed og Fraværelse trak Sagen i Langdrag, paalagde de det at drage hjem, hver til sit. Havde nogen aabenlyst opfordret hertil, vilde han have forbrudt sit Gods og enten være bleven nødt til at gaa i Landflygtighed eller straffet paa Livet, derfor fandt de. som tilskyndede til Frafald, det sikrest at lade Mandskabet selv tage sig Ret til

at rømme, saa at ingen enkelt kunde udpeges som Ophavsmand dertil, men Rømningen snarere maatte lægges alle end enkelte til Last. Stormændenes forræderske Anslag fandt saa god en Modtagelse hos den ubetænksomme og letsindige Mængde, at den ikke mindre i Tillid til deres Myndighed, end fordi den var kjed af at vente, ganske trygt greb Lejligheden til at drage hjem. Da Kongen fik Nys herom, blev han først bedrøvet, men derefter glad, thi han benyttede den Tort, der var tilføjet ham, til at fremme Religionens Tarv, idet han greb Lejligheden til som Bøde at paalægge Almuen Tiende, glad over, at Omstændighederne gav ham Lejlighed til at sætte sit nyttige Forehavende igjennem, og opsat paa at lade den Tort, der var tilføjet ham, blive til Kirkens Ære. Da Stormændene spurgte, at Olaf, som de havde haabet at faa til Anfører i deres Oprør, var bleven tagen til Fange af sin Broder, opgav de deres svigefulde Anslag og lod, som om de aldrig havde tænkt paa sligt. Kongen lod nu stævne til Ting og lod Almuen vide, at Krigstugten altid havde været de danske Vaabens ypperste Støtte, at de underordnede altid før havde adlydt de overordnedes Befalinger, at Kongernes Myndighed hvilede paa Undersaatternes Samstemning, at intet havde bidraget mere til at øge Fyrsternes Navnkundighed end Krigsfolkenes Troskab, og at deres Herredømme ingenting havde at betyde, naar det ikke blev støttet af Almuen. Nu var der imidlertid for nylig tilføjet ham en Tort, som aldrig før var overgaaet nogen Konge; Ophavmændene til dette uhørte Frafald havde foretrukket Sløvhed for Kjækhed og i deres Begjærlighed efter ørkesløshed undergravet det herligste Foretagende. Han tilføjede derhos, hvor meget de skulde give i Bøde for den skammelige Brøde, de havde begaaet ved saaledes at rømme, hver især af Styrmandene skulde betale fyrretyve og hver af Rorfolkene tre Mark Sølv. Ingen gjorde Indsigelser, alle lovede at erlægge denne Bøde, og Knud erklærede da, at han vilde eftergive dem den, hvis de vilde gaa ind paa at yde Tiende til Præsterne. Almuen bad nu om Lov til at raadslaa om denne Sag og gik lidt til Side for at overveje, om den burde gaa ind paa det Vilkaar, Kongen foreslog. Begge Dele fandt man vanskelige, thi skulde Bøden udredes, vilde de fleste blive forarmede, mente man, men Tienden, der skulde udredes til evige Tider, vilde tynges paa dem, der skulde udrede den, som en stedse varende Trældom. Af to Onder vælger man jo helst det mindste, og de fandt nu, at det, der skulde vare ved, var det største; da de skjønnede, at de i det ene Tilfælde kun lod Straffen gaa ud over sig selv, men i det andet tillige over deres Efterkommere, foretrak de den øjeblikkelige Armod for den stadige Byrde. Efter at have overvejet Omstændighederne valgte de derfor at bøde for, hvad de havde forbrudt, ved blot at lade Straffen gaa ud over dem selv og ikke over deres Efterkommere og foretrak én Gang for alle at udrede Pengene fremfor bestandig at give Afkald paa deres Frihed, idet de holdt for, at der ingen Skam var ved at udrede, hvad det med Rette var deres Skyldighed at udrede, men at det var en Skam for dem at lade sig overtale til at udrede, hvad de ikke havde behov. De ansaa det ogsaa for en Tort at skulle udrede Tiende af deres Afgrøde til uvedkommende og mente, at det havde ingenting med Religionen at gjøre. Da Kongen hørte, at de valgte det Vilkaar, der huede ham mindst, drog han op i Nørrejylland under Paaskud af at ville inddrive Bøderne og beskikkede Toste med Tilnavnet Snyder og hans Stalbroder Hjort til at opkræve Pengene, thi han var opsat paa at drive Almuen til at gaa ind paa at yde Tiende af Frygt for Bøderne; han gav ogsaa Fogderne Tilhold om at gjøre Udlæg i deres Ejendele, som ikke kunde betale, uden dog at lægge Beslag paa dem. De røgtede imidlertid deres Hverv med

større Strængthed, end det var blevet dem paalagt, og udsugede Almuen utilbørlig. Kongens Fjender førte nu Kæremaal herover for Almuen paa Tinge og overdrev deres Bagvaskelser yderligere ved at lægge Løgn til; de gjorde Sagen værre, end den i Virkeligheden var, og fik gjort Fogderne almindelig forhadte, thi de holdt sig kun til, hvad Tjenerne gjorde, og ikke til, hvad Kongen havde paalagt dem, talte ikke om, hvad den, der havde givet Befalingen, havde for øje, men kun om, hvorledes de, der havde faaet den, bar sig ad. Ophidset heraf angreb Mængden Fogderne og gjorde Ende paa den Uret, der overgik dem alle, ved at rejse en almindelig Opstand, idet de mere tog Hensyn til, hvad der gik for sig, end til hvad Kongen havde befalet skulde ske. Og det var dem ikke nok at have slaaet dem ihjel, men i deres Raseri vilde de Kongen selv til Livs. Han havde imidlertid begivet sig til Slesvig i den Tro, at den bedste Dæmper, han kunde lægge paa deres Hidsighed, var, at han forføjede sig bort. Sin Dronning lod han blive dér tillige med deres Søn og paalagde dem, hvis Sagerne tog en farlig Vending, at flygte til Flandern, da der ingen Sikkerhed var for dem blandt Oprørerne; han var nemlig bange for at efterlade sin Søn, som endnu var for ung til at kunne tage Styret, i Folkets Vold.

Vendelboerne, som mente, at deres Frihed udelukkende beroede paa deres Vaaben, hoverede over, at han havde taget Flugten, som om de allerede havde vundet Sejr, og da Jyderne rykkede frem imod ham, og han saa, at de, han før havde stolet paa, havde svigtet ham, og at Tiden var for knap til, at han kunde samle ny Krigsfolk, fandt han, at det var det sikreste at flygte videre, og begav sig over til Fyn for at bjerge Livet, men dér blev der ikke des mindre til Trods for hans fromme Sindelag øvet den skammeligste Vold imod ham, thi det øgede end yderligere Jydernes Mod til at fare grumt frem, og de eggede yderligere Mængdens letsindige Ophidselse, og den Frihed, Folk saaledes fik til at fare frem, som de vilde, fik Uvejret til ret for Alvor at bryde løs over Kongen. De turde nemlig af Frygt for Straf ikke opgive, hvad de havde begyndt paa, men ansaa det nu for nødvendigt at fremture i deres forbryderiske Gjerning til det sidste, thi da de nu to Gange havde forbrudt sig imod ham, troede de ikke, at der kunde være Tale om, at han vilde tilgive dem deres Forseelser. Derfor tørstede de efter hans Blod og stræbte med det mest glødende Had denne fromme Mand efter Livet, og idet de opgav alt Haab om Tilgivelse, vilde de hellere tage ham af Dage end bide paa hans Hævn. Det var dem derfor ikke nok at have drevet ham ud af Jylland, men de besluttede ogsaa at fordrive ham fra Fyn. Kongen havde allerede, da han havde faaet Bud om, at de var gaaet over Bæltet, besluttet at flygte over til Sjælland, men en Mand ved Navn Blakke, som havde vundet hans største Fortrolighed, men som i Virkeligheden lønlig var hans Avindsmand, raadede ham under hyklet Troskabs Maske til ikke at flygte, men søge Tilflugt i Odense; det sømmede sig ikke for ham at krybe i Skjul paa Kvindevis, sagde han, og derhos lovede han, at han nok imidlertid skulde udspejle, hvad Almuen tog sig for, og søge at stille dens Vrede ved at give den gode Ord, og hvis det ikke lykkedes ham at formilde den, skulde han nok lade ham det vide saa betids, at han kunde faa Tid til at fly. Dette Forslag gik Kongen ind paa. Det var imidlertid saa langt fra, at Blakke røgtede den Sendefærd, han havde paataget sig, at han tværtimod ophidsede Almuen med onde Raad og i Steden for at formilde den yderligere optændte dens Had til Kongen. Han opfordrede Bønderne til, det snarest de kunde, at se at faa fat paa denne Konge, som førte falsk Klage imod dem, og ikke lade ham faa Lejlighed til at

undfly, det var ikke at bære Avindskjold imod sin Konge, men at straffe en Voldsmand, fordi han underkuede dem; hvad man gjør for at værne om Ret og Ære, kunde aldrig være Synd; de, som værgede deres Fædreland, maatte siges at tjene en god Sag og kunde ikke anses for Landsforrædere; hvor det gjaldt om at værne alles Frihed, faldt der ingen Skyld paa den enkelte. Desuden vilde de ske en Ulykke, hvis det, de havde begyndt paa, glippede for dem, men førte de det igjennem, var de vel farne. Med disse og lignende Talemaader ophidsede han Hoben til at dræbe Kongen, fik alle gjort opsatte paa at fuldbyrde deres ulyksalige Forehavende imod den uskyldige og pustede saa djævelsk til Ilden, at de vanvittige Menneskers Raseri slog ud i lyse Luer, thi deres Voldsomhed voxede strax, saa snart han begyndte at egge dem, thi i Steden for trofast at stille sig imod deres Letsindighed stillede han sig i Spidsen for den rasende Hob, og som Følge af hans ulykkesvangre Tale brusede Oprørsstormen endnu voldsommere op, og Uvejret brød løs i hele sin Vildskab, da Hoben havde faaet en Fører. Da han kom tilbage til Kongen, sagde han, at Bønderne nu var fredeligere stemte, og at det vilde være let at faa Oprørsstormen til at lægge sig, naar Kongen blot paa sin Side vilde lade sin Vrede fare og eftergive de skyldige deres Straf. Kongen, som troede, at han ærlig og redelig havde røgtet sit Hverv, hædrede ham med et prægtigt Gjæstebud og skjænkede oven i Kjøbet denne Mand, der udtydede hans fromme Sind saa onskabsfuldt, Gaver. Forræderens Troløshed vandt ham begge Parter Gunst, thi idet han skiftevis gik saa til den ene og saa til den anden, handlede han stik imod det Hverv, han havde paataget sig, optraadte ikke som Mægler, men som Forræder og ophidsede til Ondskab i Steden for at udspejde den og udtydede Kongens Tanker til det værste over for Almuen og gav en falsk Fremstilling af Almuens Hensigter over for Kongen. Saaledes skuffede denne underfundige Mand under Skin af at optræde som Sendemand imellem Kongen og Almuen i lige høj Grad begge Parter, idet han fik Kongen til at lade være at flygte for den truende Hob og Hoben til at lade være at skaane den tøvende Konge. Da han Dagen efter gav Kongen lige saa gode Løfter, sendte denne ham atter ud for at udspejde, hvad Oprørerne tog sig for, og valgte atter sin og Almuens fælles Fjende til at stifte Fred imellem dem, og denne undlod ikke at røgte sit Hverv med sin sædvanlige Troløshed. Ophidset ved hans ulykkesvangre Ord blev den oprørske Almue endnu voldsommere opsat paa at undlive Kongen. Imidlertid var Knud, som plejede at gaa til Messe hver Dag, og som ikke paa nogen Maade vilde forsømme Gudstjenesten, gaaet ind i St. Albani Kirke for at holde Bøn dér, thi for at hans Yndest ikke skulde mindskes, vilde han hellere vende sig til Gud i Bøn end imod sine Fjender med Vaabenmagt. Medens han nu forrettede sin Andagt der, stimlede den oprørske Hob sammen med Vaaben i Haand og slog Kreds om Kirken. Alle de af Krigsfolkene, som kunde slippe derind før Fjenden, søgte ind til Kongen for at dele Faren med ham, opsatte paa at følge ham i Døden, thi skjønt de kunde bjærge Livet ved at fly, foretrak de Faren ved at blive og vilde hellere vinde sig et berømmeligt Eftermæle ved at lade Livet end søge Sikkerhed ved Flugt. Hvor umaadelig brave maa vi dog ikke sige, at disse Krigsmænd var, som ikke vilde svigte deres Konge i Ulykken, men gik Faren i Møde, skjønt de godt kunde undgaa den, og hellere vilde væрге deres Konges Liv end bjærge deres eget, skjønt det stod dem fuldstændig frit for at fly! Benedikt undlod heller ikke at gjøre, hvad Broderpligten bød, men besluttede at dø i Kirken sammen med sin Broder, men Erik blev omringet af Fjenden, og da han, ene, som han var,

ikke kunde staa sig imod Mængden, banede han sig med Sværdet Vej midt igjennem Fjendernes tætte Skare og slap bort. Da nu ingen turde formaste sig til med Vold og Magt at bryde ind paa det hellige Fredssted, gav Blakke, medens de andre nølede, sig til at slaa løs paa Kirkedøren med sit Sværd, og ved saaledes at gaa i Spidsen fik han de andre til at gaa lige saa frækt til Værks. Han var saaledes den, som anstiftede og førte an ved Helligbrøde saa vel som Kongemord. Da Hoben saa' det, gik den dreven af sit oprørske Sindelag løs paa Kirken, brød ind i den og besmittede Guds Hus med Helligbrøde. Blakke blev dræbt i selve Døren, lige som han trængte ind i Kirken, og maatte saaledes bøde for sin Morderfærd og fik sin fortjente Straf for sit Brud paa Kirkefreden. Hans Død blev hævnnet ved hans Banemands Fald, og saaledes maatte den ene lade Livet for sin Brøde, den anden for sin Trofasthed. Jeg skulde næsten tro, at det fromme Blod, der her blev udgydt sammen med Morderblod, har søgt sin egen Vej, saa at det fromme og det syndige Blod har rundet hvert i sit Leje uden at blande sig med hinanden. Benedikt, som stod og tog imod dem, der brød ind i Kirken, faldt, medens han tappert værgede Døren. Kongen selv bevarede stolende paa sin gode Samvittighed den urokkeligste Sindsro, medens Blodbadet rasede om ham med Bulder og Gny, og var lige saa optagen af sin Andagt, som om der slet ingen Fare var paa Færde, Frygt og Angst fik ingen Magt over ham, han blev standhaftig til det sidste, ja ikke engang i sin sidste Stund ophørte han med at forrette sin Andagt. Thi da Hoben fra alle Kanter brød igjennem Væggene, der kun var af Træ, og han derfor skjønnede, at hans Død var nær for Haanden, lod han en Præst hente og skriftede sine hemmelige Synder, gjorde ved den bitreste Sorg Bod for, hvad han havde syndet i sit forbigangne Liv, og erhvervede sig Salighed ved sin oprigtige Anger, og saa stor Lid satte han til sin Uskyldighed, at han ikke overvældet af Faren syntes at sky Døden, men uden Frygt at søge den. Ja, han kastede sig endogsaa med udbredte Arme ned for Alteret og biede rolig paa Døden, og medens han laa dér som et Slagtoffer og ventede paa sin Banemand, blev han dødelig saaret af et Spyd, der blev kastet ind igjennem Vinduet og gjennemborede ham, og han bragte saaledes sit Liv som et fromt Offer og udgjød til sidst sit eget Blod, efter at hans Krigsfolk havde udgydt deres. Og skjønt han alle Vegne fra blev gjennemboren af Spyd, rørte han sig ikke af Pletten og forlod ikke det Sted, han laa paa, før han havde opgivet Aanden og blev lagt paa Ligbaaren. Af hans hellige Vunder randt der mere Hæder end Blod, thi hans Udgang af Livet heneden blev Indgangen til et bedre Liv hisset, og medens hans Fjender fuldbyrdede deres Straffedom over ham, blev Guds Dom ham til Frelse. Lyksaligt var for ham det Mord, de begik, thi idet de uddrev ham af de jordiske Dyders Kreds, aabnede de de himmelskes for ham, og idet de berøvede ham en forgjængelig og forkrænkelig jordisk Magt og Myndighed, gav de ham Lod og Del i Himlens uforkrænkelige og evige Salighed. Senere gav da ogsaa den Hellighed, han lønlig havde baaret i sig, sig straalende til Kjende i de klareste Vidnesbyrd.

Da Dronningen spurgte, hvad der var sket, begav hun sig med sin umyndige Søn hjem til Flandern. To Døtre lod hun blive tilbage her, af hvilke Ingrid blev gift med Folke, en storættet Svensker, hvem hun fødte Sønnerne Benedikt og Knud, og saaledes blev hun Farmoder til Birger Jarl i Sverige, som lever endnu, og til hans Brødre. Den anden, Cæcilia, blev gift med Erik, der var Statholder i Gøtland, hvem hun fødte Sønnerne Knud og Karl, fra hvem der stammer et talrigt Kuld af de herligste Ædlinge.

Da Almuen havde ombragt Kongen, glædede den sig saare, ja gjorde sig en Fornøjelse af at hovmode sig over den Udaad, den burde have grædt over. Da de anførte Nidkjærhed som Grund til, at de havde begaaet dette Mord, og besmykkede det ved at sige, at det var en Voldsmand, de havde undlivet, vilde Gud ikke, at den Løn, der tilkom hans Stridsmand, skulde forholdes ham, men kundgjorde ved de klareste Vidnesbyrd Helgenens lønlige Uskyld og føjede til den Glans, der havde været over hans Liv, ogsaa en straalende Herlighed efter Døden. For klarlig at lægge Mordernes Ondskab for Dagen gav han ved Undergjæringer til Kjende, hvilke herlige Egenskaber han, som de havde myrdet, havde været i Besiddelse af, og aabenbarede ved underfulde og herlige Tildragelser den Fromhed, som Menigmand ikke havde haft øje for. Almuen undrede sig saare over disse Jertegn, men den saa' med onde øjne paa hans Fromhed og søgte længe forgjæves at fordunkle det tydelige Vidnesbyrd, som disse Tegn aflagde, thi da den stadig var optændt af den gamle Avind og haardnakket blev ved sit gamle Had, kunde den ikke faa sig til at vise den Mand guddommelig Ære, som den holdt for, at den havde undlivet, fordi han var en Misdæder, og derfor søgte den ved menneskelig Kløgt at bortforklare, hvad Himlen gjorde vitterligt. Thi skjønt de saa', at Himlen billigede den Adfærd, de havde fordømt, foregav de dog, for at svække og undergrave Tilliden til Jertegnene, at de havde været i deres gode Ret, da de tog ham af Dage, og skammede sig ikke ved med den største Haardnakkethed at forsvare denne deres Paastand og staa urokkelig fast paa, at de havde handlet rigtig. De nøjedes saaledes ikke med at have røvet Kongen Livet, men søgte ogsaa i Døden at fratage ham, de havde ombragt, den Ære, der tilkom ham, og at begrave hans Ry. Men guddommelig Glans formaar Mennesker ikke at hylle i Mørke, Jertegnenes Lys trængte med Sandhedens klare Straaler igjennem Tvivlens Taage, thi hans hellige Legeme virkede helbredende for allehaande Sygdomme og Skrøbeligheder og gjorde mange karske. Og da de avindsyge Bagvaskere som Følge af Jertegnenes overhaandtagende Mængde blev nødte til at bøje sig for hans Hellighed og ikke længer kunde hindre Folk i at tro paa den, vedblev de dog med at forsvare, hvad de havde gjort, thi de indrømmede vel hans Hellighed, men foregav, at den ikke saa meget beroede paa de Fortjenester, han havde indlagt sig i sit Liv, som paa den Anger, han havde lagt for Dagen i sin sidste Stund. Saaledes hævdede de paa den ene Side, at de havde været i deres Ret til at gjøre, hvad de gjorde, og gjorde paa den anden Side Ære af ham, de havde undlivet. De sagde nemlig, at Kongen havde fortjent sin Død, men at hans Angerstaarer havde gjort ham til en Helgen, thi de holdt for, at det, som i hans levende Live havde drevet ham, mere havde været Havesyge end Guds frygt. Denne Vildfarelse maatte de imidlertid senere bøde haardt for. Men ogsaa deres Efterkommere, som har arvet deres Forfædres Avind, paastaar, at hans Hellighed ikke beror paa hans Liv, men paa hans Anger, og gjør sig saaledes ved deres nuværende Vantro medskyldige i Fortidens Vildfarelse, og det er ikke muligt at faa dem til at lade deres Had fare og oprigtig paaskjønne hans Hellighed. Denne, som først kom for Dagen i den lille By Odense, straaled imidlertid ud over næsten hele Jordens Kreds, og hans Dyrkelse, som først optoges af den nævnte Bys Borgere, bredte sig lidt efter lidt til alle, saa hans Levned saa vel som hans Undergjæringers Hellighed, som de Odense Folk først havde været ene om at gjøre Ære af, blev Gjenstand for almindelig Tilbedelse, og endnu den Dag i Dag er den Lykke ham forundt, at hans salige Aand gjør Undergjæringer, thi ligesom han i sit

jordiske Liv lagde Vind paa at fremme sit Lands Tarv ved den Beskjærmelse, han ydede det, har han, efter at han nu har opnaaet den himmelske Udødelighed, endnu ikke afladt med at tage det i sin himmelske Varetægt. Derfor indtager han nu som Følge af sin paa Ære og Berømmelse saa rige Hellighed en straalende Plads paa Helgenlisten, ja han viser endog ved daglige Jer-tegn sin Helligheds heldbringende Virkninger og gjengjælder den Ondskab, Landsens Folk udviste imod ham, med Velgjerninger. Til evige Tider vil Danmark være stolt af hans herlige Dyder. Saadan en Glans lader Himlen efter Døden straae om sine Helgener, naar Menneskenes Avind sætter sig op imod Himlens Godhed.